

СТАНОВИЩЕ
ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА РАЙНА ЙОСИФОВА
„ЕТИКО-ЕСТЕТИЧЕСКИЯТ ЕЗИК КАТО ФОРМА НА
ФИЛОСОФСКА СИНТЕЗА“
ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН
„ДОКТОР“ в професионално направление 2.3. ФИЛОСОФИЯ,
СПЕЦИАЛНОСТ *ИСТОРИЯ НА ФИЛОСОФИЯТА*
от проф. дфн Нина Димитрова

Райна Йосифова е редовен докторант в катедра „История на философията“ във Философския факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски“. По време на докторантурата си е била и хоноруван преподавател към същата катедра. Декларирала е участие в шест научно-изследователски проекта и три изяви на научни форуми. Предоставила е данни за три публикации, една от които под печат.

Обемът на дисертацията е значителен – наличните 205 страници са по-големи от стандартните. Литературата обхваща 158 заглавия, от тях 104 на кирилица, останалите – на латиница.

Дисертационният труд е посветен на намирането на историко-философски потвърждения за убедителното присъствие на синтеза(та) между етично и естетично, а защо това е важно, респективно защо е било предприето настоящото изследване, разбираме най-добре от заключението, където се казва: „Етико-естетическата форма на синтеза разширява границите на логическата трансцендентална синтеза, което дава основание за осмисляне на човешката екзистенция“ (с. 196). И така, проучването е било прицелено да трасира някакъв път за себепознание, което е достатъчен мотив то да бъде осъществено. Структурата му е обичайна – увод, три глави, заключение и използвана литература. В увода се лансира актуалността на начинанието, като се посочват примери (и в исторически, и в съвременен план) за алтернативен подход, опониращ на изолираното съществуване на етиката и естетиката като философски дисциплини и за съвместно изследване на темите от двете теоретични области. Тези примери обаче по-скоро илюстрират, а не аргументират търсената актуалност. За мен неприемлива остава и формулировката на тезата: „конструктивното изследване и обосноваване на възможността за третиране на етико-естетическия език като форма на философска синтеза“ (с. 11). Дисертационният труд самият би трябвало да

представява такова изследване; тезата е положение/твърдение, което в хода на изложението трябва да бъде доказано.

Замисълът на изследването е амбициозен – историко-философските издирвания на общия етико-естетичен език започват от древногръцката мисъл и завършват докъм средата на XX век, с творчеството на Бердяев. Вложеният труд и научните старания са очевидни. Авторката много уместно е групирала философските нагласи като платонизъм и аристотелизъм и е проследила създаването на синтетичния език при всяка от по-значителните фигури в исторически план. Същевременно тя отбелязва и етапите във формирането на двете дисциплини поотделно, като разбираемо отделя внимание предимно на естетиката. Изследването дава възможност и за сравнителен поглед към различните философски формирования, в които е заложена съвместността на етично и естетично. В процеса на работата си докторантката, в желанието си за изчерпателност, е привела и историческа фактология, която би могла и по-пестеливо да бъде представена.

Това, което изрично трябва да отбележа, е, че за мен като цяло изследването е успешно изпълнено, проведените историко-философски анализи са на необходимото ниво, изводите – убедителни.

След общото си положително впечатление трябва да изкажа и критичните си бележки. Според мен основният проблем на това изследване е езиковият – в различни отношения. Свързан с езика, но надскачащ езиковото равнище е проблемът с разбирането на понятия, централни в дисертацията. Най-вече става дума за понятието *теодицея*, употребявано често както в анализите на християнската философия, така и по-нататък, в представянето на немската класика; накратко казано – едно от най-често използваните. Установявам, че за авторката *теодицея* и *Божия природа*, *най-възвишено трансцендентно благо*, *Единен Бог* и т.н., са синоними. Мога да докажа това с множество извадки от дисертационния текст, но ще илюстрирам единствено с едно твърде ясно от търсената гледна точка твърдение на с. 152, където се казва, че „разликата между същността и съществуването започва от самия Бог – Теодицеята...“. Впрочем по неадекватен начин *теодицея* присъства и в едно от заглавията на параграфи – в качеството ѝ на *светлина*, *свобода*, *любов*, *красота*. *Теодицея* обаче няма как да бъде тези неща, няма как тя да е Божествена субстанция и пр., защото е нещо съвсем друго – нека да припомним поне Кантовото определение („За неуспеха на всички философски опити за теодицея“, 1791): „Под теодицея се разбира защитата на висшата мъдрост на създателя от обвинението, което разумът повдига срещу нея, позовавайки

се на нецелесъобразното в света“. По подобен начин (но за щастие, твърде рядко) е употребено и понятието *теофания*, а и доста по-често срещаното *експликация* – не в смисъла му на *разяснение, обяснение*. А какво може да означава изразът *теократична философия*? Какво означава и твърдението, че концепцията за красотата като светлина „ще се затвърди като *теософска* постановка през Средновековието“? (с. 38).

Следващ случай на езикови недоразумения е грешката при собствените имена. И не става дума само за незначителна грешка – например Бенедето Кроче в дисертацията е представен като Бенедито Гроче, чийто труд „Естетиката като наука за художественото изразяване и общо езикознание“ е преведен на български език (от Иван Тонкин), а Райна Йосифова е превела заглавието (от английски!) като „Естетиката като експресивна наука и лингвистика“ (с. 63). Недопустимо е и името на Хьолдерлин да фигурира в текста с „г“ накрая. Изследователят на томизма е Жак Маритен, а не Жак Мартен.

По-нататък – има изречения с неясен смисъл и послание (и те, за съжаление, не са рядкост): „Съпоставката на романа с класическата музика е съпоставим на романа с музикалните произведения на Бах...“ (с. 18 – 19); граматически грешки – например „митът е крайгълният камък, от когото произтича идеята...“ (с. 20); също и множество правописни грешки. Текстът изисква сериозна редакторска работа.

Извън езиковите неясноти и грешки: не съм наясно от каква позиция е изказано твърдението, че Кант „не успява да доведе своята концепция за злото до неговото обосноваване на онтологична и екзистенциална същност, което го прави недостатъчно“ (с. 130). Защо не е включено в анализите съчинението „Религията в пределите на самия разум“?

Авторефератът на дисертацията я представя точно. В него са поместени и формулираните от дисертантката 4 научни приноса, като последните три от тях всъщност представят резултатите от изследователската работа в трите глави.

В заключение – извършени са значителни историко-философски проучвания на актуален и важен проблем, резултатите от които доказват смислеността на дисертационния труд. Направените критични бележки целят подобряването на текста и улесняването на читателския му прием. Ще подкрепя амбициите на Райна Йосифова да ѝ бъде присъдена исканата научно-образователна степен „доктор“ по философия.

19. 07. 2019

Подпис: